

บทวิพากษ์หนังสือ “ปรัชญาเบื้องต้น”

Book Review: Introduction to Philosophy

สุชญา ศิริธัญญกร

Suchaya Sirithanyaporn

สุภฐาน สุตาจันทร์

Supatharn Sudachan

พระภิกษุ โณนตมโม

PhraPinyo Kantathammo

กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Academic Affairs Division, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suchaya.one1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทวิพากษ์หนังสือเรื่อง *ปรัชญาเบื้องต้น* (Introduction to Philosophy) ผลงานของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และวิพากษ์คุณค่าของหนังสือทั้งในด้านเนื้อหา โครงสร้าง วิธีการนำเสนอ และประโยชน์ต่อการศึกษาริเริ่มรู้ทางปรัชญา โดยพิจารณาจากเนื้อหาทั้ง ๗ บท ได้แก่ บทนำ หลักการและวิธีการให้เหตุผล ความจริง ความรู้ ความดี ความงาม และพัฒนาการของปรัชญา

ผลการวิพากษ์พบว่า หนังสือมีจุดเด่นในการจัดลำดับองค์ความรู้จากพื้นฐานไปสู่ประเด็นสำคัญทางปรัชญาอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการทำความเข้าใจความหมาย บ่อเกิด สาขา และคุณค่าของปรัชญาก่อนนำผู้ศึกษาเข้าสู่กระบวนการคิดและการให้เหตุผล แล้วจึงศึกษาคำถามพื้นฐานของมนุษย์เกี่ยวกับความจริง ความรู้ ความดี และความงาม ตลอดจนพัฒนาการของปรัชญาตะวันตกและตะวันออก ลักษณะดังกล่าวทำให้หนังสือมีได้มุ่งเพียงให้ผู้ศึกษา “รู้เนื้อหาปรัชญา” แต่ยังไม่เปิดพื้นที่ให้เกิดการตั้งคำถาม การพิจารณาเหตุผล การตรวจสอบความเชื่อ และการแสวงหาคำตอบด้วยปัญญาของตนเอง จุดเด่นอีกประการหนึ่ง คือ การนำเสนอปรัชญาตะวันตกและตะวันออกภายในกรอบการเรียนรู้เดียวกัน รวมทั้งมีเนื้อหาด้านพุทธปรัชญา ทำให้ผู้ศึกษาสามารถมองเห็นความหลากหลายของวิธีแสวงหาความจริง อย่างไรก็ตาม หนังสือมีเนื้อหาค่อนข้างกว้างและมีศัพท์ทางปรัชญาจำนวนมาก ผู้เริ่มศึกษาจึงอาจต้องอาศัยคำอธิบาย ตัวอย่างร่วมสมัย แผนภาพ หรือตารางเปรียบเทียบเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้เข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรมได้ง่ายขึ้น องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิพากษ์ คือ “ปรัชญาไม่ใช่เพียงชุดของคำตอบ แต่เป็นกระบวนการฝึกฝนให้รู้จักตั้งคำถาม ใช้เหตุผล ตรวจสอบความรู้ และพิจารณาคุณค่าของชีวิต” หนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าทั้งในฐานะตำราพื้นฐานทางปรัชญาและเครื่องมือพัฒนากระบวนการคิดสำหรับนิสิต

นักศึกษา และบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะการสร้างปัญญาที่มีได้หยุดอยู่ที่การจดจำความคิดของนักปรัชญา แต่สามารถนำการคิดเชิงปรัชญากลับมาพิจารณาชีวิตและโลกของตนเองได้

คำสำคัญ: ปรัชญาเบื้องต้น; การให้เหตุผล; ความจริง; ความรู้; พุทธปรัชญา

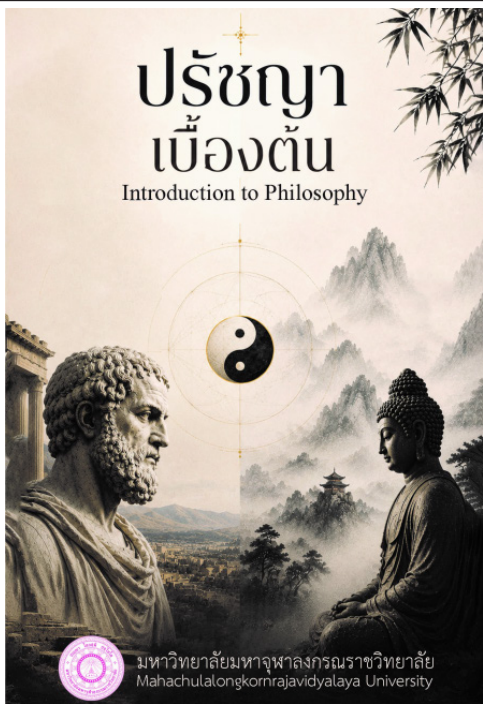
Abstract

This book review critically examines *Introduction to Philosophy*, written by faculty members of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, with particular attention to its content, structure, presentation, and educational value. The book consists of seven chapters covering an introduction to philosophy, principles and methods of reasoning, truth, knowledge, goodness, beauty, and the development of philosophy.

The review finds that one of the book's major strengths lies in its systematic organization of philosophical knowledge from fundamental concepts to major philosophical questions. It begins with the meaning, origins, branches, and value of philosophy, proceeds to principles of reasoning, and subsequently explores fundamental human questions concerning truth, knowledge, goodness, and beauty, before concluding with the historical development of Western and Eastern philosophy. This structure encourages students not only to acquire philosophical knowledge but also to question assumptions, examine arguments, evaluate beliefs, and seek answers through reasoned inquiry. Another notable strength is the inclusion of both Western and Eastern philosophical traditions, together with Buddhist philosophical perspectives, enabling readers to appreciate diverse approaches to truth and human understanding. Nevertheless, because the book covers a broad range of topics and contains substantial philosophical terminology, beginning students may benefit from additional contemporary examples, diagrams, comparative tables, and practical exercises to make abstract philosophical concepts more accessible. The principal insight emerging from this review is that philosophy should not be understood merely as a collection of answers, but as a process through which human beings learn to question, reason, examine knowledge, and reflect upon the values of life. The book is therefore valuable not only as an introductory philosophy textbook but also as an intellectual instrument for cultivating critical and reflective thinking among university students and general readers.

Keywords: Introduction to Philosophy; Reasoning; Truth; Knowledge; Buddhist Philosophy

บทนำ

รายละเอียดหนังสือ	
ชื่อหนังสือ: ปรัชญาเบื้องต้น (Introduction to Philosophy)	
ผู้เรียบเรียง: คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
บรรณาธิการ: รศ.ดร.กฤต ศรียะอาจ	
ผู้ทรงคุณวุฒิ: ศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์	
พิมพ์ครั้งที่: ๑	
ปีที่พิมพ์: พฤษภาคม ๒๕๖๙	
จำนวนหน้า: ๒๙๘ หน้า	
ISBN: 978-616-618-184-5	
จัดพิมพ์โดย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
พิมพ์ที่: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	

หนังสือ *ปรัชญาเบื้องต้น* เป็นตำราประกอบรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีจุดมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาเข้าใจความหมายและขอบเขตของปรัชญา ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับศาสตร์ต่าง ๆ สารสำคัญของสาขาปรัชญา พัฒนาการของปรัชญาตะวันออกและตะวันตก ตลอดจนหลักการและวิธีการให้เหตุผลทางปรัชญา เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ปรัชญา” หลายคนอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องของความคิดที่ลึกซึ้ง หรือเป็นศาสตร์ที่เต็มไปด้วยศัพท์และแนวคิดซับซ้อน แต่เมื่อพิจารณาให้ดีแล้ว มนุษย์ทุกคนล้วนเกี่ยวข้องกับคำถามทางปรัชญา เช่น อะไรคือความจริง เราได้รู้อะไรบ้างแล้วสิ่งใดจริง อะไรคือความดี ชีวิตที่ดีควรเป็นอย่างไร ความงามคืออะไร โลกและชีวิตมีที่มาอย่างไร หรือมนุษย์ควรดำเนินชีวิตไปเพื่ออะไร คำถามเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องของนักปรัชญาเท่านั้น แต่เป็นคำถามที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของชีวิต

ด้วยเหตุนี้ คุณค่าของหนังสือ *ปรัชญาเบื้องต้น* จึงไม่ได้อยู่เพียงการรวบรวมความคิดของนักปรัชญาหรือทฤษฎีต่าง ๆ หากอยู่ที่การพาผู้อ่านเข้าสู่ “วิถีคิด” ทางปรัชญา กล่าวคือ การรู้จักสงสัย ตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบ ตรวจสอบเหตุผล และไม่ยอมรับสิ่งใดเพียงเพราะมีผู้กล่าวไว้เท่านั้น

โครงสร้างและสาระสำคัญของหนังสือ

หนังสือประกอบด้วยเนื้อหาหลัก ๗ บท ซึ่งสามารถมองเห็นเส้นทางการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกันได้ อย่างน่าสนใจ

บทที่ ๑ บทนำ กล่าวถึงความหมายของปรัชญา บ่อเกิดของปรัชญา สาขาของปรัชญา ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับศาสตร์ต่าง ๆ คุณค่าของปรัชญา และแนวทางการศึกษาปรัชญาสำหรับผู้เริ่มต้น จุดสำคัญของบทนี้คือการทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจว่า Philosophy มีรากความหมายเกี่ยวข้องกับ “ความรักในความรู้” หรือ *Love of Wisdom* และหัวใจสำคัญของกิจกรรมทางปรัชญาคือการแสวงหาและการตั้งคำถาม ดังคำว่า ... “...การรู้จักสงสัย ตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบ ตรวจสอบเหตุผล และไม่ยอมรับสิ่งใดเพียงเพราะมีผู้กล่าวไว้เท่านั้น”^๑

บทที่ ๒ หลักการและวิธีการให้เหตุผล นำเสนอหลักการให้เหตุผล ความไม่มีเหตุผลหรือเหตุผลวิบัติ การใช้เหตุผลแบบนิรนัย และการใช้เหตุผลแบบอุปนัย เนื้อหาส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำหน้าที่เสมือน “เครื่องมือ” ของการศึกษาปรัชญา การตั้งคำถามเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ดังคำว่า ... เมื่อมนุษย์สงสัยจึงตั้งคำถาม เมื่อตั้งคำถามจึงต้องหาเหตุผล เมื่อใช้เหตุผลจึงต้องตรวจสอบความจริง และเมื่อเข้าใจถึงความรู้แล้ว ยังต้องถามต่อไปว่าความรู้นั้นควรถูกนำไปใช้อย่างไรจึงเกิดความดีและคุณค่าต่อชีวิต...”^๒ หากต้องสามารถพิจารณาได้ด้วยว่าเหตุผลที่นำมาใช้สนับสนุนข้อสรุปนั้นสมเหตุสมผลหรือไม่

บทที่ ๓ ความจริง กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับความจริง รวมทั้งความจริงเกี่ยวกับโลก ชีวิต จิต จักรวาล และพระเจ้า เนื้อหาบทนี้แสดงให้เห็นธรรมชาติของปรัชญาได้อย่างชัดเจน เพราะสิ่งที่มนุษย์เรียกว่า “จริง” อาจมีคำอธิบายแตกต่างกันตามฐานคิดและกรอบทางปรัชญา หรือปัญญา ดังคำว่า “...เมื่อถามจึงคิด เมื่อคิดจึงหาเหตุผล เมื่อมีเหตุผลจึงตรวจสอบ และเมื่อตรวจสอบอย่างรอบคอบ ปัญญาย่อมมีโอกาสเกิดขึ้น...”^๓

บทที่ ๔ ความรู้ เป็นการเข้าสู่ปัญหาทางญาณวิทยา โดยนำเสนอเหตุผลนิยม ประสบการณ์นิยม ทฤษฎีความรู้เชิงวิจารณ์ อัชฌัตติกญาณ และปฏิบัตินิยม ประเด็นสำคัญจึงไม่ได้มีเพียงว่า “เรารู้อะไร” แต่ลึกลงไปถึงคำถามว่า “เรารู้ได้อย่างไร และอะไรทำให้เรามั่นใจว่าสิ่งที่เรารู้นั้นเป็นความรู้ที่ถูกต้อง”

^๑ ดุราลละเอียดใน อง.ตึก. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๕๕-๒๖๓. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^๒ ดุราลละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๕๒/๔๙๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^๓ ดุราลละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

บทที่ ๕ ความดี นำเข้าสู่ขอบเขตของจริยศาสตร์ กล่าวถึงธรรมชาติของความดี อุดมคติของชีวิต ทฤษฎีพื้นฐานทางจริยศาสตร์ และเกณฑ์ตัดสินความดี ทำให้การศึกษาปรัชญาเคลื่อนจากคำถามเรื่อง ความจริงและความรู้มาสู่คำถามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตโดยตรงว่า “มนุษย์ควรทำอะไร” และ “ชีวิตที่ดีคือชีวิตเช่นไร”

บทที่ ๖ ความงาม นำเสนอความงามในฐานะจิตวิสัยและวัตถุวิสัย ความสัมพันธ์ระหว่างความงาม กับศิลปะ ความงามในพุทธปรัชญา ตลอดจนความสำคัญของสุนทรียศาสตร์และศิลปะ เนื้อหานี้ทำให้ หนังสือครอบคลุมมิติของคุณค่ามนุษย์มากกว่าความถูกผิดทางจริยธรรมเพียงด้านเดียว

บทที่ ๗ พัฒนาการของปรัชญา กล่าวถึงพัฒนาการของปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก เป็นเสมือนการนำองค์ความรู้จากบทก่อนหน้ากลับไปวางบนเส้นทางประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้อ่านเห็นว่า คำถามเกี่ยวกับโลก ชีวิต ความจริง ความรู้ และคุณค่า ได้รับการตอบและอภิปรายแตกต่างกันอย่างไร ในแต่ละยุคและแต่ละวัฒนธรรม

ประเด็นวิพากษ์

๑. จุดเด่นด้านโครงสร้าง จุดเด่นประการแรกของหนังสือ คือ การวางโครงสร้างอย่างเป็นลำดับ จาก “ปรัชญาคืออะไร” ไปสู่ “เราควรคิดอย่างไร” แล้วจึงเข้าสู่ “เรากำลังแสวงหาอะไร” ได้แก่ ความจริง ความรู้ ความดี และความงาม ก่อนจะปิดท้ายด้วยพัฒนาการทางปรัชญา เมื่อพิจารณาในมิติการเรียน การสอน โครงสร้างเช่นนี้เหมาะกับหนังสือเบื้องต้น เพราะผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการจดจำ รายชื่อนักปรัชญาจำนวนมาก แต่เริ่มจากคำถามและปัญหาทางปรัชญาที่มนุษย์สามารถเชื่อมโยงกับ ชีวิตได้

๒. จุดเด่นด้านการฝึกคิดและให้เหตุผล บทว่าด้วยหลักการและวิธีการให้เหตุผลเป็นส่วนสำคัญของหนังสือ เพราะช่วยเปลี่ยนการศึกษาปรัชญาจากการ “อ่านความคิดของผู้อื่น” มาเป็นการ “คิดด้วย ตนเองอย่างมีหลักการ” การศึกษาความไม่มีเหตุผลหรือเหตุผลวิบัติ นิรนัย และอุปนัย มีประโยชน์มาก ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมนุษย์รับข้อมูลจำนวนมากมหาศาลจากสื่อและเทคโนโลยี การรู้จักแยกข้อเท็จจริง ออกจากความคิดเห็น ตรวจสอบข้ออ้าง และพิจารณาความสมเหตุสมผล จึงเป็นทักษะที่ใช้ได้ไกลกว่า ห้องเรียนวิชาปรัชญา

๓. จุดเด่นด้านการเชื่อมตะวันตกกับตะวันออก หนังสือไม่ได้จำกัดปรัชญาอยู่เฉพาะโลกตะวันตก แต่ให้พื้นที่แก่พัฒนาการของปรัชญาตะวันออก และมีการกล่าวถึงพุทธปรัชญาในประเด็นต่าง ๆ ด้วย ประเด็นนี้ถือเป็นลักษณะสำคัญของตำราที่ผลิตขึ้นในบริบทมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา เพราะทำให้ ผู้ศึกษาสามารถเปรียบเทียบวิธีแสวงหาความจริงของมนุษย์จากหลายวัฒนธรรม และช่วยลดความเข้าใจ ว่า คำว่า “ปรัชญา” หมายถึงปรัชญาตะวันตกเพียงอย่างเดียว

๔. ความจริง ความรู้ ความดี และความงาม : สี่คำถามใหญ่ของชีวิต หากมองให้พ้นจากการแบ่งเป็นบทเรียน เนื้อหาบทที่ ๓-๖ สามารถรวมเป็นคำถามพื้นฐานของชีวิตได้ว่า อะไรจริง — เรา รู้ความจริงนั้นได้อย่างไร — เมื่อรู้แล้วควรดำเนินชีวิตอย่างไร — และมนุษย์ให้คุณค่าแก่สิ่งทั้งดงามอย่างไร จุดนี้ทำให้เห็นว่าปรัชญาไม่ได้อยู่ห่างจากชีวิต ตรงกันข้าม ปรัชญาเกิดขึ้นในชีวิตทุกครั้งที่มีมนุษย์หยุดถามว่า สิ่งที่คุณเชื่ออยู่นั้นจริงหรือไม่ สิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นดีหรือไม่ และชีวิตที่กำลังดำเนินอยู่นั้นมีคุณค่าอย่างไร

ข้อดีและข้อเสนอแนะ

ข้อดี ๓ ข้อ (๑) โครงสร้างเนื้อหาเป็นระบบและครอบคลุมพื้นฐานทางปรัชญา หนังสือจัดเนื้อหา ๗ บท ไต่จากความหมายและบ่อเกิดของปรัชญา ไปสู่การใช้เหตุผล ความจริง ความรู้ ความดี ความงาม และพัฒนาการของปรัชญาตะวันออก-ตะวันตก ทำให้ผู้เริ่มต้นสามารถเรียนรู้จากพื้นฐานไปสู่ประเด็นที่ซับซ้อนได้ตามลำดับ (๒) ให้ความสำคัญกับการฝึกคิดและการใช้เหตุผล ไม่ใช่เพียงการจดจำทฤษฎี โดยเฉพาะบทที่ ๒ ซึ่งครอบคลุมหลักการให้เหตุผล เหตุผลวิบัติ การใช้เหตุผลแบบนิรนัย และอุปนัย ทำให้หนังสือมีคุณค่าในฐานะเครื่องมือฝึกคิด วิเคราะห์ และตรวจสอบข้ออ้างต่าง ๆ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาปรัชญา (๓) บูรณาการปรัชญาตะวันตก ตะวันออก และพุทธปรัชญาได้เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของมจร. หนังสือไม่ได้จำกัดการนำเสนอไว้เฉพาะปรัชญาตะวันตก แต่กล่าวถึงพัฒนาการของปรัชญาตะวันออกด้วย และยังมีหัวข้อเฉพาะ เช่น “ความงามในพุทธปรัชญา” ทำให้ผู้เรียนเห็นความหลากหลายของแนวทางแสวงหาความจริงและคุณค่าของชีวิต

ข้อที่เสนอแนะหรือควรปรับ ๓ ข้อ (๑) ควรเพิ่มสื่อช่วยอธิบายแนวคิดที่เป็นนามธรรม เนื้อหาปรัชญามีศัพท์เฉพาะและทฤษฎีจำนวนมาก หากเพิ่มแผนภาพ ตารางเปรียบเทียบ หรือกรอบสรุป เช่น ตารางเปรียบเทียบ “เหตุผลนิยม-ประสบการณ์นิยม” จะช่วยให้นิสิตที่เริ่มเรียนเข้าใจง่ายและเห็นความแตกต่างของแต่ละแนวคิดชัดเจน (๒) ควรเพิ่มกรณีศึกษาหรือตัวอย่างร่วมสมัย แม้หนังสือจะมีคำถามท้ายบทที่ช่วยให้ผู้เรียนคิด เช่น การตั้งคำถามเกี่ยวกับความจริงและการใช้เหตุผล แต่หากเพิ่มกรณีศึกษาเกี่ยวกับสื่อสังคม ขาวปลอม ปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมเทคโนโลยี หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นว่า “ปรัชญา” มิใช่เรื่องไกลตัว (๓) ควรเพิ่มการเชื่อมโยงระหว่างบทให้เด่นชัดขึ้นแม้แต่ละบทมีเนื้อหาครบถ้วนในตัวเอง แต่หากท้ายบทมีข้อความเชื่อมโยงไปยังบทถัดไป เช่น “เมื่อรู้จักความจริงแล้วคำถามต่อไปคือเราจะรู้ความจริงนั้นได้อย่างไร” ก่อนเข้าสู่บทความรู้ จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของ ความจริง-ความรู้-ความดี-ความงาม เป็นกระบวนการเดียวกันมากขึ้น

สรุปสั้น ๆ คือ จุดเด่นของหนังสือ คือ เนื้อหาครอบคลุม โครงสร้างเป็นระบบ และเน้นการใช้เหตุผล ส่วนประเด็นที่ควรพัฒนา คือ การเพิ่มสื่อช่วยเรียนรู้ ตัวอย่างร่วมสมัย และการเชื่อมโยงสาระระหว่างบท เพื่อให้ปรัชญาที่เป็นนามธรรมเข้าใจง่ายและสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ แม้หนังสือจะมีเนื้อหาครอบคลุมตามลักษณะของตำราปรัชญาเบื้องต้น แต่ด้วยความที่เนื้อหามีความกว้างและประกอบด้วยศัพท์เฉพาะจำนวนมาก ผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานปรัชญามาก่อนอาจรู้สึกว่เนื้อหาบางส่วนเป็นนามธรรมและเข้าใจยาก หากมีการพัฒนาในฉบับต่อไป ผู้วิพากษ์เห็นว่าอาจเพิ่มเติม แผนภาพสรุปความคิด ตารางเปรียบเทียบแนวคิดของนักปรัชญา กรณีศึกษาจากชีวิตประจำวัน และคำถามชวนคิดก่อนเข้าสู่แต่ละบท เช่น “เราจะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งที่เห็นนั้นจริง” “ถ้าคนส่วนใหญ่เห็นว่าสิ่งหนึ่งดี สิ่งนั้นย่อมดีจริงหรือไม่” หรือ “ความงามอยู่ที่สิ่งของหรืออยู่ที่ผู้มอง” วิธีดังกล่าวจะช่วยเปลี่ยนศัพท์และทฤษฎีที่เป็นนามธรรมให้กลายเป็นปัญหาที่ผู้เรียนรู้สึกว่ตนเองมีส่วนร่วมในการค้นหาคำตอบ อีกประการหนึ่ง ในยุคปัญญาประดิษฐ์ การเรียนปรัชญายังมีความสำคัญ เพราะเมื่อเทคโนโลยีสามารถค้นหาและสร้าง “คำตอบ” ให้มนุษย์ได้อย่างรวดเร็ว ความสามารถที่สำคัญของมนุษย์อาจไม่ได้ อยู่เพียงการจำคำตอบ แต่อยู่ที่ การตั้งคำถามที่ถูกต้อง การตรวจสอบเหตุผลของคำตอบ และการพิจารณาคุณค่าของสิ่งที่จะนำคำตอบนั้นไปใช้ ตรงนี้เป็นพื้นที่ที่หนังสือ *ปรัชญาเบื้องต้น* สามารถต่อยอดให้สัมพันธ์กับโลกปัจจุบันได้อย่างมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิพากษ์ จากการพิจารณาหนังสือทั้งเล่ม ผู้วิพากษ์เห็นว่าสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้สำคัญออกมาเป็นกระบวนการได้ว่า สงสัย ตั้งคำถาม ใช้เหตุผล ตรวจสอบความจริง เกิดความรู้ พิจารณาคุณค่า นำปัญญากลับมาใช้กับชีวิต กระบวนการนี้ทำให้มองเห็นปรัชญาในอีกลักษณะหนึ่งว่า ปรัชญาไม่ได้เริ่มต้นที่ “คำตอบ” แต่เริ่มต้นที่การไม่หยุดอยู่กับสิ่งที่ตนเชื่อว่รู้แล้ว เมื่อมนุษย์สงสัย จึงตั้งคำถาม เมื่อตั้งคำถามจึงต้องหาเหตุผล เมื่อใช้เหตุผลจึงต้องตรวจสอบความจริง และเมื่อเข้าถึงความรู้แล้ว ยังต้องถามต่อไปว่ความรู้นั้นควรถูกนำไปใช้อย่างไรจึงเกิดความดีและคุณค่าต่อชีวิต ดังนั้น หัวใจของปรัชญาจึงไม่ใช่การรู้ว่บรรดานักปรัชญาคิดอะไรเท่านั้น แต่คือการทำให้ผู้เรียน “คิดเป็น ถามเป็น เหตุผลเป็น และรู้จักตรวจสอบสิ่งที่ตนเองเชื่อ”

บทสรุป

หนังสือ *ปรัชญาเบื้องต้น* ของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นตำราที่วางพื้นฐานการศึกษาปรัชญาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ความหมายและธรรมชาติของปรัชญา การใช้เหตุผล การแสวงหาความจริงและความรู้ ไปจนถึงคำถามด้านความดี ความงาม และพัฒนาการของปรัชญา ตะวันออกและตะวันตก สิ่งที่มีคุณค่าของหนังสือไม่ได้อยู่เพียงจำนวนแนวคิด นักปรัชญา หรือทฤษฎีที่รวบรวมไว้ แต่อยู่ที่การเปิดประตูให้ผู้ศึกษาได้เข้าสู่โลกของ “คำถาม” เพราะคำถามที่ดีทำให้มนุษย์ไม่หยุดอยู่กับความเชื่อเดิม เมื่อถามจึงคิด เมื่อคิดจึงหาเหตุผล เมื่อมีเหตุผลจึงตรวจสอบ และเมื่อตรวจสอบอย่างรอบคอบ ปัญญาย่อมมีโอกาสดีกขึ้น หากการศึกษาปรัชญาจบลงด้วยการจำว่ “ใครกล่าวอะไร” การเรียนปรัชญาที่อาจเป็นเพียงการสะสมข้อมูล แต่หากผู้ศึกษาอ่านแล้วกลับมาตั้งคำถามกับ

ความคิด ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตของตนเอง ปรัชญาย่อมกลับมาใช้ชีวิตอีกครั้ง กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้จึงมิได้มีคุณค่าเฉพาะในฐานะ “ตำราที่สอนเรื่องปรัชญา” เท่านั้น หากสามารถใช้เป็น “ตำราที่ฝึกให้มนุษย์รู้จักคิด” และนี่อาจเป็นคุณค่าที่สำคัญที่สุดของการศึกษาปรัชญา เพราะปลายทางของปรัชญาไม่ควรหยุดอยู่ที่การมีความรู้มากขึ้นเท่านั้น แต่ควรทำให้มนุษย์สามารถใช้ปัญญาพิจารณาความจริง คุณค่า และชีวิตของตนเองได้อย่างมีเหตุผลและรอบคอบ

บรรณานุกรม

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ปรัชญาเบื้องต้น (Introduction to Philosophy)**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๙.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ปรัชญาเบื้องต้น (Introduction to Philosophy)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.